

УДК 7.072.2

DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2024-1-9>

БАГАТОШАРОВІСТЬ МУЗИЧНОЇ ПАЛІТРИ В КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОПРОНИКНЕННЯ НАРОДНОЇ ТА СВІТОВОЇ КЛАСИЧНОЇ МУЗИКИ

Мельничук Святослав Філімонович

народний артист України, заслужений діяч мистецтв України,
професор, завідувач кафедри народних інструментів
Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0002-9638-7136
e-mail: hirow@ukr.net

У науковій розвідці ми зануримося в історію цього взаємозв'язку і розглянемо деякі способи впливу народного мелосу на класичну музичну культуру. Одним із найбільш цікавих аспектів нашого дослідження є вивчення зв'язків у ракурсі поліфонізму музичних жанрів та їх взаємовпливу у фокусі часової трансформації. Зауважено, що прикладом може служити вплив народної музики на композиторів-класиків. Адже від Середньовіччя до наших днів композитори-класики надихалися з етномелодик різних культур і включали елементи народної музики у свої власні композиції.

Автор експлікує, що один із найбільш ранніх прикладів впливу народної музики на композиторів-класиків можна знайти в епоху Середньовіччя. У цей період композитори часто запозичували низку елементів із народних пісень і танців, які були популярною формою розваги в ракурсі європейських міст. Ці народні мелодії та ритми можна почути в музиці таких композиторів, як Хільдегард фон Бінген і Гійом де Машо, які включили елементи народної музики у свої літургійні твори світового масштабу.

У статті зацентровано, що класична музика розвивалася протягом століть, а вплив народної музики можна почути у творах різноманітних композиторів світової класики. Наприклад, в епоху романтизму відродився інтерес до народної музики: такі композитори, як Франц Шуберт та Роберт Шуман, надихалися естетикою народних мелодій і танців.

Зауважено, що в XIX і на початку XX ст. низка європейських класиків підтримувала більш науковий підхід до народної музики, збираючи і вивчаючи народні мелодії своїх країн і включаючи їх у свої композиції.

У висновках презентовано, що вплив народної музики на композиторів класиків продовжується навіть у контексті сучасності. Адже багато сучасних композиторів-класиків, наприклад Арво Пярт і Освальдо Голіхов, включили у свої твори елементи народної музики різних культур, використовуючи традиційні інструменти і музичні стилі для створення унікального звучання. Вплив народної музики на композиторів-класиків – це цікавий і стійкий аспект класичного жанру. У контексті історичних мистецьких трансформацій композитори надихалися фолковою музикою, що робило їхні твори, які зайняли чільні місця у світовій класичній музичній культурі, багатшими, наповненішими, духовнішими.

Ключові слова: мелодика, класична музика, народне музичне мистецтво, народні традиції, музичні композиції.

THE MULTI-LAYER OF THE MUSICAL PALETTE IN THE CONTEXT OF THE INTERPETRATION OF FOLK AND WORLD CLASSICAL MUSIC

Sviatoslav Melnychuk

Rivne State University of the Humanities

In our research, we will delve into the history of this relationship and consider some of the ways folk melos influenced classical music culture. One of the most interesting aspects of our research is the study of connections in the perspective of polyphony of musical genres and their mutual influence in the focus of temporal transformation. It was noted that the influence of folk music on classical composers can serve as an example. After all, from the Middle Ages to the present day, classical composers were inspired by ethnic melodies of various cultures and included elements of folk music in their own compositions.

The author explains that one of the earliest examples of the influence of folk music on classical composers can be found in the Middle Ages. At that time, composers often borrowed a number of elements from folk songs and dances, which were a popular form of entertainment in European cities. These folk melodies and rhythms can be heard in the music of composers such as Hildegard von Bingen and Guillaume de Machaut, who incorporated elements of folk music into their world-class liturgical works.

The article emphasizes that classical music has developed over the centuries, and the influence of folk music can be heard in the works of various composers of world classics. For example, in the era of romanticism, interest in folk music was revived: such composers as Franz Schubert and Robert Schumann were inspired by the aesthetics of folk melodies and dances.

It is noted that in the 19th and early 20th centuries, a number of European classics supported a more scientific approach to folk music, collecting and studying the folk melodies of their countries and including them in their compositions.

The conclusions show that the influence of folk music on classical composers continues even in the context of modernity. After all, many modern classical composers, such as Arvo Pärt and Osvaldo Golikho, have included elements of folk music from different cultures in their works, using traditional instruments and musical styles to create a unique sound. The influence of folk music on classical composers is an interesting and enduring aspect of the classical genre. In the context of historical artistic transformations, composers were inspired by folk music, which made their works, which occupied prominent places in the world classical music culture, richer, fuller, and more spiritual.

Key words: *melody, classical music, folk musical art, folk traditions, musical compositions.*

Постановка проблеми. Музичне мистецтво, народне та класичне, безумовно, має низку суттєвих відмінностей; вони мешкають у різних світах, мають різні соціальні функції, різні методи навчання. У традиційній фолк-мелодії, безперечно, є прості структури у вигляді мелодій, їхніх форм та режмів. Однак простота цього основного матеріалу дає виконавцю значну свободу «персоналізувати» виконання за допомогою прикрас та варіацій – по суті, це форма імпровізації. Досвідчений виконавець може переплітати мелодію, роблячи її власною у своєму індивідуальному стилі. Орнамент відзначається рідко і додається на розсуд виконавця (Василенко, 2016). Ще одна поширена помилка про народну музику – її передбачувана ритмічна простота. На перший погляд, традиційні мелодії діляться на тактові розміри з регулярними бітами, що відбивають їхню функцію танцювальної музики. Однак варто лише поглянути на ритмічні поштовхи і натяги як в орнаментативній танцювальній мелодії, так і неметричному стилі співочої традиції, щоб зрозуміти, наскільки складні ритми, що лежать в основі. Саме екзегеза відмінностей та ідентичностей, що презентують появу нових музичних платформ і палітр, пробуджують живий інтерес у ракурсі наших наукових шукань.

Одним із завдань нашої наукової розвідки є аналіз особливостей взаємовпливів, взаємодоповнень класичного музичного мистецтва та мистецтва народної музики в ракурсі світової класики. Також маємо на меті дослідити елементи народної музики у класичних музичних композиціях та їх сприйняття з позиції нового соціуму метамодерну. Ми маємо на меті експлікувати, що класична та народна музика з часом синтезувалася композиторами різних країн, у результаті було отримано унікальні за своєю природою твори, що увійшли до скарбниці світової музичної культури.

Аналіз досліджень. Здійснення екзегези впливу музичної культури на духовну наповненість соціуму в ракурсі стрімких, метамодернових трансформацій культурних цінностей у фокусі

бурхливих подій сьогодення набуває з кожним роком усе більшої актуальності. Науковий інтерес до проблем популяризації класичного музичного мистецтва, його взаємовпливу з мистецтвом народним відображався у наукових дослідженнях З. Василенко, А. Іваницького, Т. Слюсаренко, О. Середюка, А. Боннета, Дж. Поттера та багатьох інших культурологів і мистецтвознавців. Результати асиміляції та синтезу класичного музичного мистецтва та фолк-музики в ракурсі метамодернових трансформацій у фокусі світової культури ми маємо на меті презентувати у своїй науковій розвідці.

Вклад основного матеріалу. Нездатність зрозуміти ці тонкощі справила величезний вплив. У XIX ст. вчені та композитори, бачачи втрату музичних традицій, робили різні зусилля для збереження народної музики. Такі колекціонери, як Бантінг, Петрі, Чайлд та Шарп, працювали над збереженням величезної кількості традиційних пісень, музики та танців. Хоча ці колекції, безперечно, були цінними для збереження традиційного матеріалу, вони водночас знищили і гомогенізували більшу частину культури через велику кількість правок і маніпуляцій із матеріалом. Ці колекціонери підсвідомо обмежували зібраний ними матеріал своїми музичними знаннями та досвідом (Melnychuk, 2023).

Ще одним наслідком цих збірок стало поступове ухвалення рівного темпераменту у традиційній музиці. Аранжування мелодій для фортепіано або іншого клавішного інструменту було однією з найбільш руйнівних дій, ужитих для збереження традиційної музики. У поєднанні з уведенням у традиційне середовище різних «нових» інструментів, таких як банджо та акордеон, а також «сучасним» винаходом рівної температури традиційна музика поступово була віднесена до цього нового темпераменту, стираючи нюанси інтонації, які були унікальними для такої музики.

Композитори західної класичної традиції часто включали у свої твори традиційні народні елементи. «Фольклорний вплив» у класичній музиці зазви-

чай приймає одну з трьох форм. Іноді композитори писали твори, які прагнуть відтворити традиційну, народну чи націоналістичну атмосферу, не цитуючи справжні традиційні мелодії. В інших випадках відомі народні мелодії включаються до більших творів. А також композитори просто робили обробку народних мелодій для класичних інструментів чи ансамблів, не розвиваючи їх особливо.

Використання народних впливів у музиці було важливим аспектом, який ознаменував зростання уваги до національного компоненту музики по всій Європі наприкінці XIX – початку XX ст. Композитори більше не задовольнялися тим, що писали у ширшому «міжнародному» стилі, як це було до 1800 р. Навіть на початку XIX ст. такі композитори, як Шопен, писали музику, яка була безсоромно націоналістичною і виражала це в термінах народної культури у написанні мазурок (фортепіанні твори з урахуванням традиційного польського танцю). Але саме наприкінці XIX ст. композитори, особливо у Центральній та Східній Європі, безсоромно використовували музику своїх національних традицій в інших «серйозних» творах (Melnychuk, 2023).

Антонін Дворжак писав твори, що ґрунтуються на народних стилях, але насправді не цитують народні мелодії, але в інших творах його мелодії явно запозичені з народних пісень. Наприклад, у першій зі своїх п'яти *Bagatelles* Дворжак цитує чеську народну пісню, назва якої перекладається як «У Попуді грали волинки». Навіть у озвучуванні Багачів є елемент народності: дві скрипки та віолончель з'єднані фісгармонією (їх також можна виконати на фортепіано, якщо фісгармонії немає). Фісгармонія (свого роду очеретяний орган, який вимагає від виконавця накачування хутра педалями) відіграє цікаву і часто недооцінювану роль у музиці деяких із найгучніших імен у музиці, але в її звучанні, безперечно, відчувається доморощеність, особливо коли йдеться про народні пісні (Іваницький, 2019).

Також багато композиторів написали музику для танцювальних рухів, що відображають національні традиції, такі як «Норвезькі танці» Едварда Гріга або «Слов'янські танці» Дворжака. Угорські композитори теж писали музику, яка відбиває їхні національні особливості. Однією з найважливіших постатей не лише в угорській музиці, а й у міжнародному музичному освіті є Золтан Кодай (1882–1967). Кодай був під впливом угорської народної музики у своїх композиціях; він провів більшу частину свого життя, досліджуючи та записуючи традиційну угорську музику та використовуючи її принципи як основу системи музичної освіти, яка не тільки зробила революцію у викладанні музики в Угорщині, а й викладається у всьому світі, включаючи Австралію (Melnychuk, 2023).

Усвідомлюючи важливість співу у сільській музиці, яку він вивчав, Кодай вірив у його силу, але не лише як освітній інструмент. Наприкінці свого життя він писав: «Наш вік механізації веде дорогою, що закінчується самою людиною як машиною; тільки дух співу може врятувати нас від цієї долі». Це відбито у тому факті, що хоча сьогодні Кодая, мабуть, найкраще пам'ятають за його оркестрові твори, такі як сюїта з його опери «Гарі Янош» або «Танці Галанті», більшість його творів є хоровими. Він підтримував Бенджаміна Бріттена як одного з небагатьох композиторів XX ст., який присвятив так багато своєї творчості музиці для хору. Багато хорової музики Кодая ґрунтується на угорській народній музиці чи поезії. У *Mátra Pictures* 1931 використовуються пісні з регіону Матра в Угорщині, а п'ять її частин розташовані так, щоб забезпечити безперервне оповідання.

В оркестрових творах Кодая також достатньо свідчень захоплення народною музикою своєї країни. Танці Галанті, засновані на гібридній циганській музиці, а не на справжній угорській, мають широку популярність. Рідше виконуються Танці Марошека, що датуються 1929 р. Вони засновані на тому, що Кодай уважав справжньою угорською народною музикою. Співвітчизник Кодая – Бела Барток, безумовно, є одним із найважливіших імен у європейській музиці XX ст. Як і Кодай, він провів величезну частину своєї кар'єри, досліджуючи та розшифровуючи традиційну угорську музику. Барток дуже поважав Кодая як композитора, і музика Бартока також демонструє сильний вплив народної музики з різних регіонів.

Румунські народні танці Бартока були спочатку написані для соло фортепіано в 1915 р. й аранжовані композитором для оркестру в 1917 р. Вони ґрунтуються на реальних мелодіях, записаних Бартоком. Він зберігає самі мелодії такими, якими він їх знайшов, але додає витончені та захоплюючі акомпанементи для створення чарівних мініатюр.

На початку XX ст. серед британських та ірландських композиторів був популярний рух за те, щоб аналогічним чином включати традиційні мелодії або аспекти традиційної музичної культури в «серйозні» твори. Ральф Воан Вільямс досліджував англійську народну пісню майже так само, як Кодай та Барток досліджували її угорський еквівалент. Фантазія Воана Вільямса на тему англійських народних пісень 1910 р., на жаль, утрачена, але сюїта англійських народних пісень військового оркестру, датованого 1923 р., є еталоном репертуару оркестру і який на відміну від звичайної практики був аранжований. У цій роботі Воан Вільямс безсоромно торкається двох сфер, на які знавці традиційно дивляться зверхньо: народні пісні та військові оркестри. У результаті виходить

музика, яка не лише чудово зроблена (відмінна риса всього, що він написав), а й насправді весела (Melnychuk, 2023).

Бенджамін Бріттен також знову і знову повертався до народних пісень протягом усієї своєї композиторської кар'єри, особливо в його чудових та оригінальних аранжуваннях британських, ірландських, французьких та американських народних пісень для голосу та фортепіано. Із погляду чистого блиску та винахідливості вони стоять поряд з аранжуваннями британських народних пісень Бетховена. Починаючи з 1940-х років Бріттен опублікував кілька томів аранжувань народних пісень, у яких мелодії переважно традиційні (але іноді піддавалися адаптації), що супроводжуються справді захоплюючими фортепіанними партіями, які підкреслюють задум пісні з надприродною психологічною проникливістю. Як приклад можна навести такі його твори, як «Ви приїхали не з Ньюкасла?» або ж «Про Валі, Валі». Останньою оркестровою роботою Бріттена, закінченою у 1974 р., була його сюїта на англійські народні мелодії «Час був...». П'ять частин цієї сюїти для невеликого оркестру демонструють здатність Бріттена включати елементи народної музики в темну задумливу оркестрову текстуру. Перші дві

частини сюїти це добре демонструють і контрастні за настроєм. Перша частина, *Cakes and Ale*, є бурхливою джигою з темним боком, ледь прихованим від очей, тоді як друга частина, *The Bitter Withy*, являє собою спокійний і крижаний звуковий ландшафт за участю арфи (Melnychuk, 2022).

Висновки. Асиміляція, взаємопроникнення та взаємодоповнення класичної та народної музики – явище, звичайно, не нове, багато композиторів прагнули поринути у «дух» народної музики: Барток, Шимановський, Гурецький і Лютославський та ін. На Британських островах такі композитори, як Перрі, Воан Вільямс, Маккензі та Стенфорд, часто використовували народні мотиви. Аранжування народних пісень Грейнджера сильно вплинули на Бріттена, відкривши класичну та народну музику для більш симбіотичних відносин, які отримали продовження у творчості таких композиторів, як Вейр, Фінніссі та Макміллан. Народна мелодика та класичне музичне мистецтво завдяки творчим геніям світової культури асимілювалися, взаємодоповнювалися, й у результаті людство отримало самобутні, унікальні за своєю природою музичні шедеври, що зайняли чільне місце у скарбниці світової музичної культури.

Література:

- Василенко З. (2016). Характеристика коломийкових мелодій. Київ.
- Melnychuk S. (2022). The Place And Role of Classics in the Context of Everyday Modernity. *Innovative Trends in Science. Practice and Education. Proceedings of the VII International Scientific and Practical Conference. Iss. № 7, February, Munich, Germany.* 61–65. <https://isg-konf.com/uk/innovative-trends-in-science-practice-and-education-ua/>.
- Іваницький А. (2019). Українська народна музична творчість: посібник для вищих та середніх навчальних закладів. Київ, 334 с.
- Коптелова Т.І. (2016). Класична музика в парадигмі органічної філософії. Детермінація майбутнього. *Науковий вісник ЛНУ імені Т. Шевченка*, 3, 35–42.
- Сердюк О., Уманець О., Слюсаренко Т. (2012). Українська музична культура: від джерел до сьогодення: монографія). Харків: Основа, 400 с.
- Melnychuk S. (2023). Explanation of The Musical Heritage Of Romanticism Of Western Europe At The Turn Of The 18-19 Centuries: In The Perspective Of Art History Analysis. *ScientificWorld Journal. Bulgaria, Svishtov, Issue 18, March, 211–215.* <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/view/swj18-03/swj18-03>.

References:

- Vasylenko Z. (2016). *Kharakterystyka kolomykovykh melodiiv* [Characteristics of kolomyiky melodies]. K.
- Ivanyts'kyu O. (2019). *Ukrayins'ka narodna muzychna tvorchist'* [Ukrainian Folk Musical Art]. *Posibnyk dlya vyshchyykh ta serednykh navchal'nykh zakladiv. K.*, 334 s.
- Koptyelova T.I. (2016). *Klasychna muzyka u paradyhmi orhanichnoyi filosofiy i. Determinatsiya maybutn'oho* [Classical Music in the Paradigm of Organic Philosophy: Determination of the Future]. *Naukovyyvisnyk LNU imeni T. Shevchenka. 3. S. 35–42.*
- Stanovlennya muzychnoho mystetstva. Retrieved from <http://muzmu.blogspot.com/2013/03/blog-post.html>.
- Serdyuk O. (2012). *Ukrayins'ka muzychna kul'tura: vid dzherel do s'ohodennya* [Ukrainian Musical Culture: From Sources to the Present] (Navch. monohrafiya) / O. Serdyuk, O. Umanets', T. Slyusarenko. *Kharkiv: Osнова, 400 s.*
- Melnychuk S. (2022). The Place And Role of Classics in the Context of Everyday Modernity. *Innovative Trends in Science. Practice and Education. Proceedings of the VII International Scientific and Practical Conference. Iss. № 7, February, Munich, Germany.* 61–65. Retrieved from <https://isg-konf.com/uk/innovative-trends-in-science-practice-and-education-ua/>.
- Melnychuk S. (2023). Explanation of The Musical Heritage Of Romanticism Of Western Europe At The Turn Of The 18–19 Centuries: In The Perspective Of Art History Analysis. *ScientificWorld Journal. Bulgaria, Svishtov, Issue № 18, March, 211–215.* Retrieved from <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/issue/view/swj18-03/swj18-03>.